ANGESTELLTENBETRIEBSRAT DER WIENER GEBIETSKRANKENKASSE

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

11 päivänä toukokuuta 1999 *

Asiassa C-309/97,

jonka Oberlandesgericht Wien (Itävalta) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Angestelltenbetriebsrat der Wiener Gebietskrankenkasse

vastaan

Wiener Gebietskrankenkasse

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan (EY:n perustamissopimuksen 117—120 artikla on korvattu EY 136—EY 143 artiklalla) sekä miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 10 päivänä helmikuuta 1975 annetun neuvoston direktiivin 75/117/ETY (EYVL L 45, s. 19) tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat J.-P. Puissochet (esittelevä tuomari), G. Hirsch ja P. Jann sekä tuomarit J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, D. A. O. Edward, H. Ragnemalm ja M. Wathelet,

julkisasiamies: G. Cosmas,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Angestelltenbetriebsrat der Wiener Gebietskrankenkasse, edustajanaan asianajaja Stefan Prochaska, Wien,

— Wiener Gebietskrankenkasse, edustajanaan asianajaja Josef Milchram, Wien,

— Saksan hallitus, asiamiehenään liittovaltion talousministeriön ministerineuvos Ernst Röder,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja Viktor Kreuschitz ja oikeudellisen yksikön virkamies Marie Wolfcarius,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Angestelltenbetriebsrat der Wiener Gebietskrankenkassen, edustajinaan asianajajat Stefan Prochaska ja Gabriel Lansky, Wien, Wiener Gebietskrankenkassen, edustajanaan asianajaja Josef Milchram, ja komission, edustajinaan Viktor Kreuschitz ja Marie Wolfcarius, 10.11.1998 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 19.1.1999 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Oberlandesgericht Wien on 5.5.1997 antamallaan ja yhteisöjen tuomioistuimeen 4.9.1997 saapuneella päätöksellä esittänyt EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla seitsemän ennakkoratkaisukysymystä EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan (EY:n perustamissopimuksen 117—120 artikla on korvattu EY 136—EY 143 artiklalla) sekä miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 10 päivänä helmikuuta 1975 annetun neuvoston direktiivin 75/117/ETY (EYVL L 45, s. 19; jäljempänä direktiivi) tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Angestelltenbetriebsrat der Wiener Gebietskrankenkasse (Wienin alueellisen sairausvakuutuskassan työntekijöiden yritysneuvosto, jäljempänä yritysneuvosto) ja Wiener Gebietskrankenkasse (Wienin alueellinen sairausvakuutuskassa, jäljempänä sairausvakuutuskassa) ja jossa on kyse psykoterapeutteina työskentelevien loppututkinnon suorittaneiden psykologien palkkauksesta.

3 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että itävaltalaisten sosiaalivakuutuslaitosten työntekijöiden palkkauksen määrittelyä koskevat useat eri palvelussäännöt (Dienstordnungen), jotka ovat työehtosopimuksen muodossa ja joista jokaista sovelletaan aina tiettyyn henkilöstöryhmään. Itsenäiseen ammatinharjoittamiseen luvan saaneet psykologit kuuluvat hallinto- ja hoitohenkilökuntaan sekä hammasteknikoihin sovellettavassa palvelussäännössä A olevan palkkaluokan F tasolle I, kun taas itsenäiseen ammatinharjoittamiseen luvan saaneet erikoislääkärit kuuluvat lääkäreihin ja hammaslääkäreihin sovellettavassa palvelussäännössä B olevan palkkaluokan B tasolle III. Vuonna 1995 tehdyn vertailun mukaan palvelussäännössä A olevan palkkaluokan F tasolle I kuuluvan työntekijän nettoperuspalkka oli 24 796—51 996 Itävallan shillinkiä, kun taas palvelussäännössä B olevan palkkaluokan B tasolle III kuuluvan lääkärin vastaava palkka oli 42 197—73 457 Itävallan shillinkiä.

4 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee myös, että kyseiset laitokset voivat palkata psykoterapeuteiksi kolmeen eri ryhmään kuuluvia henkilöitä: yleis- tai erikoislääkäriksi valmistuneita lääkäreitä, loppututkinnon suorittaneita ja itsenäiseen ammatinharjoittamiseen terveydenhoitoalalla oikeuden saaneita psykologeja tai sitten henkilöitä, jotka eivät ole lääkäreitä eivätkä psykologeja, mutta jotka ovat suorittaneet yleis- ja erityisopinnot psykoterapian alalla.

5 Yritysneuvosto vaati Arbeits- und Sozialgerichtiä (työ- ja sosiaaliturvatuomioistuin) vahvistamaan, että palvelussääntöä B sovelletaan sairausvakuutuskassan ja psykologiassa tohtorintutkinnon suorittaneiden psykoterapeuttien väliseen työsuhteeseen ja että nämä oli luokiteltava samaan palkkaluokkaan kuin psykoterapeutteina työskentelevät lääkärit (eli palkkaluokan B tasolle III). Vaatimuksensa tueksi yritysneuvosto huomautti yhtäältä, että tällainen rinnastus oli perusteltu psykoterapeutteina

toimivien psykologien koulutuksen ja tehtävien vuoksi — nämäkin henkilöt toimivat sillä hoitoalalla, jota palvelussääntö B koskee — ja toisaalta, että kyseisen työntekijäryhmän alempi palkkaus koski etupäässä naisia.

6 Sairausvakuutuskassa kiistää vaatimuksen oikeutuksen; sen mukaan tällaista vaadittaessa ei oteta huomioon koulutuksessa ja pätevyydessä olevia eroja ja samaistetaan loppututkinnon suorittaneet psykologit erikoislääkäreihin. Se, että psykoterapeutteina työskentelevistä psykologeista enemmistö on naisia, on kassan mukaan pelkkä sattuma, ja sen poliklinikoilla työskentelevistä lääkäreistä enemmistö on naisia.

7 Arbeits- und Sozialgericht hylkäsi yritysneuvoston kanteen sillä perusteella, että vuoden 1979 Gleichbehandlungsgesetziä (tasa-arvolaki) ei sovelleta eroihin, joita ammattiryhmien sisällä saattaa esiintyä, vaan siinä säädetään pelkästään sukupuolten tasa-arvosta työelämässä. Oikeus totesi, että työmarkkinaosapuolet ovat sopineet lääkärien ja psykoterapeutteina työskentelevien psykologien välisistä palkkaeroista ja että erot ovat perusteltuja erityisesti asianomaisten ryhmien erilaisten velvollisuuksien vuoksi, sillä ainoastaan erikoislääkäreillä oli velvollisuus tehdä hätätapauksessa myös muita lääkärintöitä.

8 Asiaa valituksen johdosta käsitellyt Oberlandesgericht Wien totesi asianosaisten olevan yhtä mieltä seuraavista seikoista: sairausvakuutuskassassa työskentelee yhteensä 248 lääkäriä, joista 135 on naisia; yritysneuvoston nimeltä mainitsemalla poliklinikalla on töissä psykoterapeuttina kuusi psykologia, joista viisi on naisia, ja kuusi lääkäriä, joista yksi on nainen; sosiaalivakuutuslaitoksissa psykoterapeutteina työskentelevistä 34 henkilöstä 24 on loppututkinnon suorittaneita psykologeja, joista 18 on naisia, ja 10 on lääkäreitä, joista kaksi on naisia. Tuomioistuin totesi niin ikään, että Itävallassa on 1 125 miestä ja 2 338 naista, jotka on ammatillisesti luetteloitu psykoterapeutin koulutuksen saaneiksi psykologeiksi.

9 Koska Oberlandesgericht Wien katsoi näistä syistä, että riidan ratkaiseminen edellyttää tiettyjen yhteisön säännösten tulkintaa, se lykkäsi asian käsittelyä ja pyysi yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua seuraaviin kysymyksiin:

"1) Kun työntekijät, joilla on erilaiset ammatilliset oikeudet (Berufsberechtigung), hoitavat samoja työtehtäviä huomattavan pitkän ajanjakson (useita palkanmaksukausia), onko myös tässä tapauksessa katsottava, että nämä työntekijät tekevät samaa työtä tai työskentelevät samassa tehtävässä EY:n perustamissopimuksen 119 artiklassa ja direktiivissä 75/117/ETY tarkoitetulla tavalla?

2) Onko arvioitaessa sitä, onko kysymys EY:n perustamissopimuksen 119 artiklassa tai direktiivissä 75/117/ETY tarkoitetusta syrjinnästä, merkitystä sillä, että

a) työsopimusosapuolet ovat päättäneet keskenään palkkauksesta tai että työsopimusosapuolet saavat päättää, otetaanko työsopimuksen osaksi työehtosopimuksen määräyksiä;

b) yleisellä sääntelyllä (työehtosopimuksilla) on määrätty sitovat vähimmäispalkat tietyn alan kaikille työntekijöille, tai

c) palkoista määrätään sitovasti ja tyhjentävästi työehtosopimuksissa?

3) Kun työehtosopimuksessa, jossa määrätään tyhjentävästi palkoista, on vahvistettu samasta tai samanarvoisesta työstä eri palkka sen mukaan, millaiset ammatilliset oikeudet työntekijällä on, onko muodostettaessa vertailuryhmiä, joita käytetään toimenpiteen mahdollisen syrjivän vaikutuksen toteamiseen, otettava huomioon

a) työnantajan yrityksessä konkreettisesti työskentelevät työntekijät,

b) työehtosopimuksen soveltamisalaan kuuluvat työntekijät, vai

c) kaikki ne henkilöt, joilla on kyseiset ammatilliset oikeudet?

4) Onko tällaisessa (kysymyksissä 2 ja 3 tarkoitetussa) tapauksessa otettava huomioon miesten ja naisten lukumäärän välinen suhde vain epäedullisesti kohdellussa ryhmässä vai molemmissa ryhmissä?

5) Kun konkreettisesti tarkasteltava molempien ammattiryhmien samanlainen työ on vain osa niistä työtehtävistä, joiden hoitamiseen kyseiset ammatilliset oikeudet oikeuttavat, onko tällöin otettava huomioon

a) kaikki ne työntekijät, joilla on kyseiset ammatilliset oikeudet (eli tässä kaikki erikoislääkärit ja kaikki psykologit), kyseisellä vertailutasolla (yritys, työehtosopimus; ks. kysymys 3),

b) kaikki ne, jotka konkreettisesti soveltuvat kyseiseen työhön (psykiatrian erikoislääkärit — —), vai

c) vain ne, jotka tekevät todellisuudessa samanlaista työtä?

6) Jos työntekijät hoitavat yrityksessä samoja tehtäviä, voidaanko työntekijöiden erilaiseen koulutukseen vedota oikeuttamisperusteena sille, että palkkaus on tiettyjen työntekijöiden kannalta epäedullinen? Voidaanko laajempia ammatil-

lisia oikeuksia pitää asiallisena perusteena erilaiselle palkkaukselle riippumatta siitä, käytetäänkö tätä laajempaa oikeutta hyväksi tässä yrityksessä?

Onko siis ratkaisevaa,

a) voidaanko parempaa palkkaa saavaa työntekijäryhmää käyttää yrityksessä myös muihin tehtäviin, vai

b) onko välttämätöntä, että näitä työntekijöitä on todellisuudessa myös käytetty muihin tehtäviin?

Onko tältä osin otettava huomioon, että työntekijöihin sovellettavaan työehtosopimussääntelyyn sisältyy irtisanomissuojaa koskevia määräyksiä?

7) Jos työntekijällä on EY:n perustamissopimuksen 119 artiklasta tai direktiivistä 75/117/ETY johdettavissa oleva oikeus siihen, että hänen palkkansa maksetaan jonkin muun (samojen osapuolten välisen) työehtosopimuksen mukaisesti, onko tällä työntekijällä EY:n perustamissopimuksen 222 artiklan tai — analogisesti soveltaen — 174 artiklan perusteella tämä oikeus vasta siitä lähtien, kun EY:n tuomioistuin on vahvistanut tämän oikeuden olemassaolon?"

Ensimmäinen kysymys

10 Perustamissopimuksen 119 artiklan ensimmäisessä alakohdassa määrätään seuraavaa: "Jokainen jäsenvaltio huolehtii ensimmäisen vaiheen aikana miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamisesta ja pitää sen voimassa sen jälkeen." Saman artiklan kolmannessa alakohdassa määrätään seuraavaa: "Samapalkkaisuudella ilman

sukupuoleen perustuvaa syrjintää tarkoitetaan, että: a) palkka, joka maksetaan työn tuloksen perusteella, lasketaan saman mittayksikön mukaan; b) palkka, jota maksetaan työhön käytetyn ajan perusteella, on sama samasta tehtävästä."

11 Direktiivin 1 artiklan ensimmäisessä alakohdassa säädetään seuraavaa: "Perustamissopimuksen 119 artiklan mukaisella miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteella —— tarkoitetaan sukupuoleen perustuvan syrjinnän poistamista kaikista samasta tai samanarvoisesta työstä maksettavaan korvaukseen vaikuttavista tekijöistä ja ehdoista." Saman säännöksen toisessa alakohdassa tarkennetaan seuraavasti: "Erityisesti silloin, kun palkka määritellään työtehtävien luokittelun mukaan, luokittelun tulee perustua samoihin arviointitekijöihin miehillä ja naisilla, ja se on laadittava siten, että siihen ei sisälly sukupuoleen perustuvaa syrjintää."

12 Yritysneuvosto esittää, että ensimmäiseen kysymykseen vastattaisiin myöntävästi. Sen mukaan yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-127/92, Enderby, 27.10.1993 antamassa tuomiossa (Kok. 1993, s. I-5535) vahvistamaa periaatetta, jonka mukaan sellaiset työntekijäryhmät, joihin kuuluvilla henkilöillä on eri ammatti ja erilaiset ammatilliset oikeudet, voivat hoitaa samanarvoisia tehtäviä, on vielä suuremmalla syyllä sovellettava silloin, kun täsmälleen samoja tehtäviä hoitavat henkilöt, joilla on erilaiset ammatilliset oikeudet.

13 Sairausvakuutuskassa ja komissio sitä vastoin väittävät, ettei se, että samaa työtä tekevät työntekijät, joilla on erilaiset ammatilliset oikeudet, joihin liittyy erilainen pätevyys ja erilaiset velvollisuudet, merkitse sitä, että kyseessä olisi sama työ edellä mainituissa säännöksissä tarkoitetulla tavalla. Ne korostavat erityisesti ammattiin liittyvän koulutuksen ja hankitun pätevyyden merkitystä. Komissio huomauttaa lisäksi, ettei yhteisöjen tuomioistuin ole edellä mainitussa asiassa Enderby antamassaan tuomiossa todennut, että tuolloin kyseessä olleiden työtehtävien hoitamista oli pidettävä samana työnä.

14 Saksan hallitus puolestaan huomauttaa, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan erilaisen palkan maksaminen samasta työstä voi olla perusteltua erilaisen koulutuksen tai erilaisten ammatillisten oikeuksien vuoksi. Sen mielestä

kansallisen tuomioistuimen asiana on kuitenkin arvioida tämän käsiteltävänä olevan oikeusriidan tosiseikkoja.

15 Aluksi on huomattava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan syrjintää on erilaisten sääntöjen soveltaminen samankaltaisiin tilanteisiin tai saman säännön soveltaminen erilaisiin tilanteisiin (ks. mm. asia C-342/93, Gillespie ym., tuomio 13.2.1996, Kok. 1996, I-475, 16 kohta).

16 Yritysneuvoston väitteen osalta on riittävää todeta, että yhteisöjen tuomioistuin ei edellä mainitussa asiassa Enderby antamassaan tuomiossa ottanut kantaa eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden työtehtävien samanarvoisuuteen. Se vain vastasi kysymyksiin, jotka oli esitetty sille käyttäen lähtökohtana oletusta, jonka mukaan tehtävät olivat samanarvoisia, eikä se itse pohtinut tämän oletuksen oikeellisuutta (ks. em. asia Enderby, tuomion 11 ja 12 kohta).

17 Jotta voitaisiin arvioida, tekevätkö työntekijät samaa työtä, on tutkittava, voidaanko kaikki asiaan vaikuttavat tekijät, kuten työntekijöiden työn luonne, koulutus ja työolosuhteet, huomioon ottaen katsoa, että nämä työntekijät ovat keskenään samankaltaisessa tilanteessa (ks. vastaavasti asia C-400/93, Royal Copenhagen, tuomio 31.5.1995, Kok. 1995, s. I-1275, 32 ja 33 kohta).

18 Näin ollen sellaisten eri työntekijäryhmien, joilla ei ole samoja ammatillisia oikeuksia eikä samaa ammatillista pätevyyttä ammattinsa harjoittamista varten, ollessa ilmeisen samanlaisissa tehtävissä on tutkittava, tekevätkö ne samaa työtä perustamissopimuksen 119 artiklassa tarkoitetulla tavalla; tällöin on otettava huomioon niiden tehtävien luonne, joita kukin työntekijäryhmä voi joutua hoitamaan, tehtävien hoidon edellyttämä koulutus sekä työolosuhteet, joissa tehtäviä hoidetaan.

19 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 32 kohdan c alakohdassa todennut, ammattiin liittyvä koulutus ei ole vain yksi sellainen tekijä, joka voi objektiivisesti oikeuttaa samaa työtä tekevien työntekijöiden palkkaeron (ks. vastaavasti asia 109/88, Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark, ns. Danfoss-tapaus, tuomio 17.10.1989, Kok. 1989, s. 3199, 23 kohta). Se kuuluu myös niihin lukuisiin arviointiperusteisiin, joiden avulla voidaan arvioida, tekevätkö työntekijät samaa työtä.

20 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että vaikka sairausvakuutuskassan psykoterapeuteiksi palkkaamat psykologit ja lääkärit hoitavat ilmeisen samanlaisia tehtäviä, ne käyttävät potilaiden hoidossa hyvin erilaisissa oppiaineissa saatuja tietoja ja taitoja, koska toiset heistä ovat opiskelleet psykologiaa ja toiset puolestaan lääketiedettä. Lisäksi kansallinen tuomioistuin korostaa, että vaikka sekä lääkärit että psykologit työskentelevät nimenomaan psykoterapeutteina, lääkäreillä on oikeus tehdä myös sellaisia muita töitä, joita psykologit, joilla on oikeus harjoittaa vain psykoterapeutin ammattia, eivät saa tehdä.

21 Näin ollen kahden sellaisen työntekijäryhmän, joilla on eri ammattiin pätevöittävä koulutus ja joiden odotetaan hoitavan erilaisia tehtäviä sen vuoksi, että koulutuksesta johtuen näillä ryhmillä on erilaiset ammatinharjoittamisoikeudet, jotka ovat olleet näihin ryhmiin kuuluvien henkilöiden palkkaamisen syy, ei voida katsoa olevan samankaltaisissa tilanteissa.

22 Tähän arvioon ei vaikuta se, että psykoterapeuttisesta hoidosta peritään yhtenäisiä maksuja. Maksujen yhtenäisyys voi nimittäin johtua sosiaalipoliittisista syistä.

23 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että vaikka työntekijät, joilla on erilaiset ammatinharjoittamisoikeudet, hoitaisivat samoja työtehtäviä huomattavan pitkän ajanjakson, heidän ei ole katsottava tekevän samaa työtä perustamissopimuksen 119 artiklassa tai direktiivissä tarkoitetulla tavalla.

Muut kysymykset

24 Ensimmäiseen kysymykseen annetun vastauksen vuoksi muihin kansallisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

25 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Oberlandesgericht Wienin 5.5.1997 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Vaikka työntekijät, joilla on erilaiset ammatinharjoittamisoikeudet, hoitaisivat samoja työtehtäviä huomattavan pitkän ajanjakson, heidän ei ole katsottava tekevän samaa työtä EY:n perustamissopimuksen 119 artiklassa (EY:n perusta-

missopimuksen 117—120 artikla on korvattu EY 136—143 artiklalla) tai miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 10 päivänä helmikuuta 1975 annetussa neuvoston direktiivissä 75/117/ETY tarkoitetulla tavalla.

Rodríguez Iglesias	Puissochet	Hirsch
Jann	Moitinho de Almeida	Gulmann
Edward	Ragnemalm	Wathelet

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä toukokuuta 1999.

R. Grass	G. C. Rodríguez Iglesias
kirjaaja	presidentti